

Odborné vzdělávání ve Francii

Příloha je zpracována na základě publikace, kterou vydal Cedefop v roce 2008, kdy Francie předsedala EU, a je doplněna o informace získané z jiných zdrojů.

Státní zřízení

Instituce (páté) Francouzské republiky se řídí ústavou ze dne 4. října 1958, která zavedla přímou volbu prezidenta. Vládu vede premiér odpovědný národnímu shromáždění (*Assemblée nationale*), v němž je 577 poslanců. Národní shromáždění a senát (*Sénat*) s 331 senátory tvoří parlament (*Parlement*), který schvaluje zákony a dohlíží na práci vlády. Počáteční odborné vzdělávání spadá pod ministra školství, další odborné vzdělávání pod ministra zaměstnanosti.

Francie má rozlohu 549 000 km². Administrativní struktura má tři stupně: regiony, departementy a obce. Stát udržel tuto strukturu v průběhu decentralizace, která vytvořila 26 regionů, mezi něž patří i čtyři zámořské regiony/departementy (Guadelupe, Guyana, Martinik a Réunion), 96 departementů a 36 000 obcí. Francie má také tři zámořská teritoria (Novou Kaledonii, Francouzskou Polynésii a Wallis a Futunu) a dva zámořské správní celky (Mayotte a Saint-Pierre-et-Miquelon), které mají v oblasti odborného vzdělávání svou vlastní speciálně upravenou legislativu odpovídající jejich sociálně ekonomickým podmínkám.

Od roku 1982, kdy byl schválen zákon o decentralizaci, byly některé povinnosti státu postupně přesunuty do departementů a regionů. Regiony, departementy a obce jsou samosprávné územní jednotky řízené příslušnými radami, jejichž členové jsou přímo voleni občany.

Místně působící reprezentanti státu (prefekti regionů a departementů) do správy nezasahují – mají poradní a partnerskou roli.

V oblasti vzdělávání má stát odpovědnost za obsah vzdělávání, zkoušky a vyučující, departementy a regiony mají na starosti budovy, provoz škol a přijímání a odměňování nepedagogického personálu. Pokud jde o odborné vzdělávání a přípravu (*formation professionnelle*), mají regionální rady odpovědnost za učňovství a za odborné vzdělávání a přípravu (OVP) pro mladistvé a dospělé nezaměstnané. Stát s regiony spolufinancuje některé formy profesní přípravy pro nezaměstnané a pracující a odpovídá za vzdělávání specifických skupin: vězňů, negramotných lidí, handicapovaných lidí a zahraničních pracovníků.

Obyvatelstvo a demografie

V roce 2007 měla Francie 63,5 milionů obyvatel, včetně 1,8 milionů v zámořských departementech. Francouzská populace tvoří méně než 13 % z celkového počtu obyvatel EU.

Obyvatelstvo Francie stárne rychleji než průměr EU. Znatelněji se to projeví v roce 2030, kdy zestárnou silné poválečné ročníky narozené v období třiceti let hospodářského růstu, tzv. *Trente Glorieuses* (1945-1975).

Imigranti tvoří více než 8 % populace, počet nově přichozích se snižuje.

Nejnovější vývoj v politice OVP

System OVP se musí zaměřit na dva hlavní úkoly: podporovat přístup ke kvalifikacím a vyrovnat se s demografickými změnami.

Podporovat přístup ke kvalifikacím

V letech 1980 až 2000 se počet nekvalifikovaných mladých lidí opouštějících vzdělávací systém o polovinu snížil. Přesto však v roce 2005 opustilo školu 14 % žen a 19 % mužů ve věku 20-24 let bez jakékoliv kvalifikace.

Odborné vzdělávání bylo revalvováno v 90. letech vytvořením technologických a profesních bakaureátů (*baccalauréats technologiques et professionnels*), zavedením studia vyšších techniků dva roky po bakaureátu (*techniciens supérieurs*; Bac + 2) a vytvořením profesního licenciátu udělovaném za tříleté studium po bakaureátu (*licences professionnelles*; Bac + 3).

V roce 2005 stanovil zákon o zaměření a programu budoucnosti školy (*loi d'orientation et de programme pour l'avenir de l'école*), že úkolem vzdělávacího systému je zaručit, aby:

- 100 % žáků získalo na konci vzdělávání diplom nebo uznávanou kvalifikaci;
- 80 % ročníku dosáhlo úrovně bakalaureátu;
- 50 % ročníku dosáhlo vysokoškolského diplomu.

Vláda se také rozhodla obnovit učňovství (*apprentissage*) tak, aby v průběhu pěti let dosáhla významného zvýšení počtu mladých lidí, kteří získají prostřednictvím učňovství profesní kvalifikaci osvědčenou diplomem. Plán sociální soudržnosti (*Plan de cohésion sociale*) přijatý v roce 2005 stanovil cíl 500 000 mladých lidí v učňovství do roku 2009.

Přístup ke kvalifikacím byl dále zlepšen v roce 2002 s ustavením práva na oficiální uznání profesních zkušeností ve formě systému validace vzdělání získaného ze zkušenosti (*validation des acquis de l'expérience* – VAE). Tento mechanismus opravňuje všechny lidi v produktivním věku k tomu, aby jejich zkušenosti a znalosti byly vzaty v úvahu v procesu získávání diplomu uznávané kvalifikace zapsané v Národním rejstříku profesních certifikátů (*Répertoire national des certifications professionnelles*). Rejstřík splňuje požadavky EU na transparentnost kvalifikací s důrazem na kompetence a na rozdělení certifikace na jednotky vzdělávání (zavádění LMD – *licence-master-doctorat*) a vytváření diplomů – *licence professionnelle* – v ECTS.

Rovnost v přístupu k profesní přípravě podporuje rovněž iniciativa sociálních partnerů nazvaná individuální právo na vzdělávání (*droit individuel à la formation* – DIF). V rámci tohoto mechanismu mohou od roku 2004 zaměstnanci v soukromém sektoru a od roku 2007 ve veřejném sektoru shromažďovat hodiny na vzdělávání (20 hodin ročně u zaměstnanců na plný úvazek, které lze kumulovat po dobu šesti let). Toto právo iniciuje zaměstnanec a zaměstnavatel pak schvaluje druh zvolené profesní přípravy.

Vyrovnat se s demografickým zvratem

Počet občanů starších 60 let se ve Francii v letech 1970-2000 zvýšil o tři miliony a do roku 2030 vzroste o více než sedm milionů. Zároveň je míra zaměstnanosti padesátníků nejnižší ze všech zemí EU.

Lisabonská strategie definovaná v roce 2000 a potvrzená zasedáním Evropské rady v březnu 2001 ve Stockholmu, stanovila ambiciózní cíl: 50% míru zaměstnanosti ve věkové skupině 55-64 let do roku 2010.

Pro Francii je zvýšení podílu starších lidí v zaměstnání klíčovým úkolem týkajícím se sociální soudržnosti, růstu a životaschopnosti systému sociálního zabezpečení. Úřady a sociální partneři již investovali v této oblasti mnoho úsilí, což se projevilo zpřísněním kritérií pro předčasný odchod do důchodu ve veřejném sektoru, reformou pravidel odchodu do důchodu v roce 2003, národní meziodvětvovou dohodou, zákonem

o celoživotním odborném vzdělávání (*loi sur la formation tout au long de la vie*) a plánem ochrany zdraví při práci na léta 2005-2009.

V červnu 2006 vláda ve snaze dostat starší lidi do zaměstnání přijala pětiletý národní akční plán zaměstnanosti seniorů zaměřený na větší srozumitelnost a rozpohybování současných politických opatření, realizaci všech nových opatření navrhovaných sociálními partnery a poskytnutí dalších prostředků na pomoc lidem, kteří se vrací do zaměstnání ve vyšším věku. Prioritou plánu je zvyšovat míru zaměstnanosti ve věkové skupině 55-64 let v období let 2006-2010 přibližně o dvě procenta ročně tak, aby byl splněn cíl Lisabonské strategie.

Stárnutí populace je také bráno v úvahu při reformě systému dalšího profesního vzdělávání, kterou zahájili sociální partneři v září 2003; jsou zaváděna opatření k vytváření přístupu k profesní přípravě pro lidi, kteří pracují po 20 let nebo dosáhli věku 45 let.

Zaměstnanci mají nárok na provedení bilance kompetencí (*bilan de compétences*)¹ za předpokladu, že pracují v současném podniku alespoň jeden rok.

Pro zaměstnance se smlouvou na dobu neurčitou (*contrat à durée indéterminée* – CDI) bylo zavedeno období profesionalizace (*période de professionnalisation*). Jeho úkolem je udržet zaměstnance v práci tím, že se jim umožní:

- získat diplom nebo titul profesní kvalifikace stanovené Národní paritní komisí pro zaměstnání (*Commission paritaire nationale de l'emploi* – CPNE) pro příslušný obor, nebo profesní kvalifikaci uznávanou v klasifikaci odvětvové kolektivní smlouvy;
- účastnit se vzdělávací akce, jejíž profesionalizační cíl definuje CPNE pro daný podnik.

Odpovědnost za financování těchto opatření spočívá na orgánech, které shromažďují příspěvky podniků na základě jejich závazku přispívat k rozvoji další profesní přípravy.

Zlepšení kvality OVP

Francie nedávno přijala různé iniciativy pro zavedení kritérií kvality pro systém odborného vzdělávání a přípravy.

Na národní úrovni zavedl základní zákon z 1. srpna 2001 vztahující se k finančním zákonům (*loi organique du 1er août 2001 relative aux lois de finances* – LOLF) „kulturu výsledků, lepší vydávání prostředků a efektivnější veřejné akce“. Celkový státní rozpočet je od té doby rozdělován na míse, programy a opatření již ne ministerstvem, což umožňuje definovat indikátory výkonu.

Kromě toho Ředitelství pro oživení výzkumu, studií a statistiky (*Direction de l'animation de la recherche,*

d'études et de la statistique – DARES) ministerstva zaměstnanosti a práce, Ředitelství pro hodnocení, prognózy a výkon (*Direction de l'évaluation, de la prospective et de la performance* – DEPP) ministerstva školství, vysokých škol a výzkumu i Středisko pro studium a výzkum kvalifikací (*Centre d'études et de recherches sur les qualifications* – CEREQ) produkují statistiky a studie, které umožňují hodnotit efektivnost realizované politiky.

Na regionální úrovni přijaly regionální rady, které nyní odpovídají za učňovství a odborné vzdělávání mladých lidí a dospělých, „charty kvality“ («*chartes qualité*»). Tyto charty podepsaly profesní organizace zastupující daná odvětví nebo vzdělávací organizace, které mají smlouvy s regionem.

Charty se zabývají různými aspekty vzdělávání, například:

- zlepšením přijímání učňů, profesním začleňováním a kvalifikací v daném odvětví;
- zlepšením kvality služeb nabízených vzdělávacími institucemi: přijímání stážistů, pedagogické metody, průběžné sledování a začleňování do zaměstnání.

Na úrovni vzdělávacích institucí byla ve Francii počátkem 90. let zavedena různá označení, která mají potvrzovat kvalitu vzdělávací instituce nebo samotných vzdělavatelů.

Vzdělávání vyučujících v OVP například v pedagogice a kurzy výchovy žáků byly obnoveny a modernizovány, zejména rozvojem alternačního vzdělávání a nových informačních a komunikačních technologií.

Ustavením Agentury evaluace výzkumu a vysokého školství (*Agence d'évaluation de la recherche et de l'enseignement supérieur* – AERES) v rámci Paktu pro výzkum (*Pacte pour la Recherche*) z roku 2006 chtěla Francie provést důkladnou renovaci svého evaluačního systému, přizpůsobit ho evropskému a mezinárodnímu kontextu a vytvořit jediný nezávislý orgán odpovědný za evaluaci vysokého školství i výzkumu na základě transparentních a konzistentních kritérií. Byla vytvořena AERES, která je kompetentní pro evaluaci výzkumných zařízení a vysokých škol, aktivit, které vyvíjejí, vysokoškolského vzdělávání a diplomů a postupů evaluace zaměstnanců výzkumných institucí.

Institucionální rámec

Národní úroveň

Ministerstvo školství (*Ministère de l'éducation nationale*) odpovídá za politiku odborného vzdělávání ve školách a v učňovství. Ministerstvo zemědělství a rybnářství (*Ministère de l'agriculture et de la pêche*) má paralelní odpovědnost za odborné vzdělávání v zemědělství. Ministerstvo hospodářství, průmyslu a zaměstnanosti

(*Ministère de l'économie, de l'industrie et de l'emploi*) má na starosti další odborné vzdělávání mladých lidí a dospělých, kteří hledají práci, a odborné vzdělávání zaměstnanců v soukromém sektoru (může stanovovat pravidla a vydávat směrnice, stanovovat poplatky za vzdělávání apod.). Jiná ministerstva, např. ministerstvo mládeže a sportu, zemědělství atd. odpovídají za odborné vzdělávání a diplomy v oblasti své působnosti.

V roce 2004 byla založena Národní rada pro celoživotní odborné vzdělávání (*Conseil national de la formation professionnelle tout au long de la vie* – CNFPLV). Její úkoly jsou:

- podporovat národní plán dohody mezi jednotlivými aktéry;
- poskytovat rady v oblasti legislativy a předpisů týkajících se celoživotního odborného vzdělávání a učňovství;
- hodnotit regionální politiku učňovství a dalšího odborného vzdělávání;
- vypracovat výroční zprávu o využívání finančních prostředků určených pro celoživotní odborné vzdělávání a učňovství.

Veřejná služba zaměstnanosti

Instituce, které mají pomáhat žadatelům o práci najít zaměstnání a radit jim, byly nedávno reformovány. Veřejná služba zaměstnanosti má za úkol přijmout lidi hledající práci, poskytnout jim poradenství a vzdělávání a začlenit je do zaměstnání.

Národní agentura pro zaměstnání (*Agence nationale pour l'emploi* – ANPE) a Národní unie pro zaměstnání v průmyslu a v obchodu (*Union nationale pour l'emploi dans l'industrie et commerce* – Unedic) se koncem roku 2008 sloučily a vytvořily Národní sdružení pro odborné vzdělávání dospělých (*Association nationale pour la formation professionnelle des adultes* – AFPA)². Tento orgán je od roku 2009 odpovědný za registrování nezaměstnaných, poskytování poradenství a vyplácení podpory v nezaměstnanosti.

Regionální úroveň

V 80. letech bylo v procesu decentralizace vytvořeno 26 regionů, které spravují regionální rady složené z politických zástupců volených přímo občany. Tyto veřejné orgány především odpovídají za profesní přípravu, zejména pro mladé lidi od 16 do 25 let a pro ty, kdo hledají práci. Regiony si pro plnění této funkce ustavují patřičné administrativní služby: komisi, odbor nebo ředitelství pro odborné vzdělávání.

Byly založeny regionální koordinační výbory zaměstnanosti a odborného vzdělávání (*Comité de coordination régional de l'emploi et de la formation professionnelle* –

CCREFP), jejichž úkolem je koordinovat politiku a opatření odborného vzdělávání. Výbory se skládají ze zástupců státu v regionu, ze zástupců regionů, odborových svazů, organizací zaměstnavatelů a regionálních zemědělských, obchodních, průmyslových a řemeslnických komor. Podporují spolupráci mezi různými aktéry zapojenými do odborného vzdělávání a zaměstnanosti na národní úrovni. Zejména jsou pověřeny analýzou, výzkumem, monitorováním a evaluací této politiky.

Regionální ekonomické a sociální rady fungují jako konzultační orgány pro regionální politické činitele. Je s nimi konzultován regionální plán rozvoje odborného vzdělávání.

Regiony stanovují svou vlastní politiku odborného vzdělávání. Každý region ustavuje regionální plán rozvoje profesní přípravy mládeže (*Plan régional de développement de la formation professionnelle des jeunes* – PRDFP) tak, aby mohl koordinovat různé směry počátečního a dalšího odborného vzdělávání mladých lidí a žadatelů o práci. Plán je založen na aktivním partnerství mezi všemi aktéry: státem, organizacemi zaměstnavatelů a odborovými organizacemi, řediteli školských úřadů a zaměstnaneckými pojišťovnami. PRDFP je založen na předchozí analýze hlavních problémů zaměstnanosti a vzdělávání v regionu a perspektiv dalšího vývoje. Bere v úvahu specifický regionální kontext, a proto navrhuje různá řešení problémů OVP na regionální úrovni. Při provádění nezbytných analýz regiony spoléhají zejména na práci regionálních observatoří pro povolání a přípravu (*Observatoire régional de l'emploi et de la formation* – OREF).

Právní rámec

Počáteční odborné vzdělávání a příprava

V červnu 2000 byly veškeré zákony týkající se vzdělávání zahrnuty do zákoníku vzdělávání (*code de l'éducation*), který dřívější zákony v podstatě nahradil.

Zákon z 23. dubna 2005 o zaměření a programu budoucnosti školství vyjmenovává priority pro zvýšení úrovně vzdělávání mladých Francouzů. Zahajuje modernizaci školského systému ve třech směrech: větší respekt k hodnotám Francouzské republiky, efektivnější organizace škol a vyučování a lepší řízení vzdělávacího systému.

Další odborné vzdělávání a příprava

Další OVP tvoří po 38 let samostatný oddíl pracovního práva. Texty zákonů a nařízení jsou vloženy do pododdílu zákoníku práce nazývaného kniha (*livre*).

Kniha je od 1. května 2008 reorganizována a tvoří šestou část zákoníku práce nazvanou Celoživotní odborné vzdělávání a příprava (*La formation profession-*

nelle tout au long de la vie), která integruje i právní opatření vztahující se k učňovství.

Rámec pro přijímání pravidel vztahujících se na další odborné vzdělávání je specifický: sociální partneři nejdříve projednávají text na národní mezioborové úrovni tak, aby dosáhli národní mezioborové dohody (*Accord national interprofessionnel* – ANI), a potom zákonodárci začlení celou dohodu nebo její část do textu zákona. Nejnovější ANI o dalším odborném vzdělávání byla uzavřena 5. prosince 2003. Soustřeďuje se na celoživotní OVP a pozměňuje a nahrazuje předchozí dohodu z 3. července 1991. Hlavní inovace jsou:

- vytvoření individuálního práva na vzdělávání (*droit individuel à la formation* – DIF);
- rozvoj možností pro vzdělávání zaměstnanců mimo pracovní dobu;
- vytvoření smlouvy o profesionalizaci (*contrat de professionnalisation*), která je jednotná pro mladé lidi ve věku 16-25 let i pro dospělé;
- zavedení období profesionalizace, času na vzdělávání pro zaměstnance na místech, kde si potřebují osvojit nové kompetence;
- významné zvýšení příspěvků podniků na rozvoj dalšího odborného vzdělávání.

Zákon ze 4. května 2004 o celoživotním OVP zahrnuje většinu opatření této ANI.

Dříve než vláda stanoví směr své politiky dalšího odborného vzdělávání a učňovství na národní úrovni, konzultuje se zainteresovanými stranami, z nichž se sociálními partnery se setkává v Národní radě pro celoživotní odborné vzdělávání (*Conseil national de la formation professionnelle tout au long de la vie*).

Od roku 1984 jsou zástupci všech odvětví (odvětvoví sociální partneři – *partenaires sociaux sectoriels*) vyzýváni k tomu, aby se v souladu se zákonem a ANI každé tři roky zúčastňovali jednání o cílech a prostředcích odborného vzdělávání. V roce 2006 bylo uzavřeno 186 specifických odvětvových smluv o odborném vzdělávání. V nich jsou obsaženy všechny aspekty, zejména učňovství, kvalifikace, prospektivní observatoře povolání a kvalifikací (*observatoires prospectifs des métiers et des qualifications*), udržování profesních dovedností, financování OVP, vzdělávací plán, smlouvy a období profesionalizace, DIF a funkce tutora.

Sociální partneři

Počáteční odborné vzdělávání

Sociální partneři zasedají:

- v profesních konzultativních komisích různých ministerstev, které stanovují diplomy a tituly technologického a profesního vzdělávání (*l'enseignement technologique et professionnel*);

- v národní pedagogické komisi pro vytváření diplomů poskytovaných univerzitními technologickými instituty (úroveň bac + 2);
- v národní expertní komisi pro profesní licenciát (úroveň bac + 3);
- v národní radě vysokoškolského vzdělávání a výzkumu pro všechny vysokoškolské diplomy.

Mohou poskytovat své názory (*avis consultatif*) různým ministrům, kteří zakládají profesní konzultativní komise (národního vzdělávání, zaměstnanosti, mládeže a sportu, zemědělství), a navrhnout vytvoření nebo modifikaci programů pro diplomy nebo tituly.

V učňovství jsou sociální partneři zastoupeni ve správních radách středisek přípravy učňů (*centres de formation d'apprentis – CFA*). Orgány, které vybírají poplatky za učňovství, musí povinně ustavit výbor, v němž jsou zástupci odborových svazů a zaměstnavatelských organizací.

Další vzdělávání zaměstnanců

Sociální partneři mají prvořadou roli v systému dalšího profesního vzdělávání. Kromě svých rozhodovacích pravomocí mají též konzultativní funkci a roli ve finanční správě.

Sociální partneři ustavili dva paritní orgány pro koordinaci a regulaci:

- Národní paritní výbor pro profesní přípravu (*Comité paritaire national pour la formation professionnelle – CPNFP*), který má za úkol zajišťovat obecný soulad odborného vzdělávání a dohlížet na správnou aplikaci dohodnutých stanovených opatření sociálními partnery v rámci smluv týkajících se dalšího profesního vzdělávání;
- Jednotný fond rozdělování (*Fonds unique de péréquation – FUP*), jehož hlavní úlohou je redistribuovat finanční přebytky vytvořené Paritními orgány pověřenými shromažďováním příspěvků na další vzdělávání (*Organismes paritaires collecteurs agréés – OPCA*), zejména ve prospěch orgánů, které mají deficit.

Další paritní orgány spojující zástupce zaměstnavatelů a odborových svazů zajišťují, aby vzdělávání bylo bráno v úvahu v definici politiky zaměstnanosti. Jsou to:

- Národní paritní komise pro zaměstnání (*Commission paritaire nationale de l'emploi – CPNE*) na národní, odvětvové a mezioborové úrovni;
- Regionální mezioborová paritní komise (*Commission paritaire interprofessionnelle régionale – COPIRE*) na regionální a mezioborové úrovni.

Sociální partneři jsou zapojeni do financování dalšího odborného vzdělávání dvěma způsoby:

- vytvářejí a řídí OPCA, které shromažďují, sdílejí a distribuují mandatorní příspěvky podniků na financování dalšího odborného vzdělávání;

- spravují část sociálního pojištění proti nezaměstnanosti (shromážděnou z příspěvků zaměstnanců), která není určena pro nezaměstnané, nýbrž pro financování politiky zaměstnanosti a vzdělávání, kterou definují sociální partneři. Tyto fondy jsou spravovány paritně zástupci zaměstnavatelů a zaměstnanců na národní úrovni a místní úrovni.

Počáteční odborné vzdělávání a příprava

Celkový pohled

Povinná školní docházka trvá od 6 do 16 let, většina dětí však navštěvuje mateřskou školku od tří let. V šesti letech děti vstoupí do základní školy, která trvá 5 let. Potom, obvykle ve věku 12 let, vstoupí všichni žáci do *collège*. Školní docházka v *collège* trvá čtyři roky a odpovídá třídám 6., 5., 4., a 3. Vyučování je uspořádáno do tří pedagogických cyklů:

- cyklus pozorování a přizpůsobování se sekundárnímu vzdělávání tvoří 6. třída;
- střední cyklus tvoří 5. a 4. třída;
- orientační cyklus odpovídá 3. třídě.

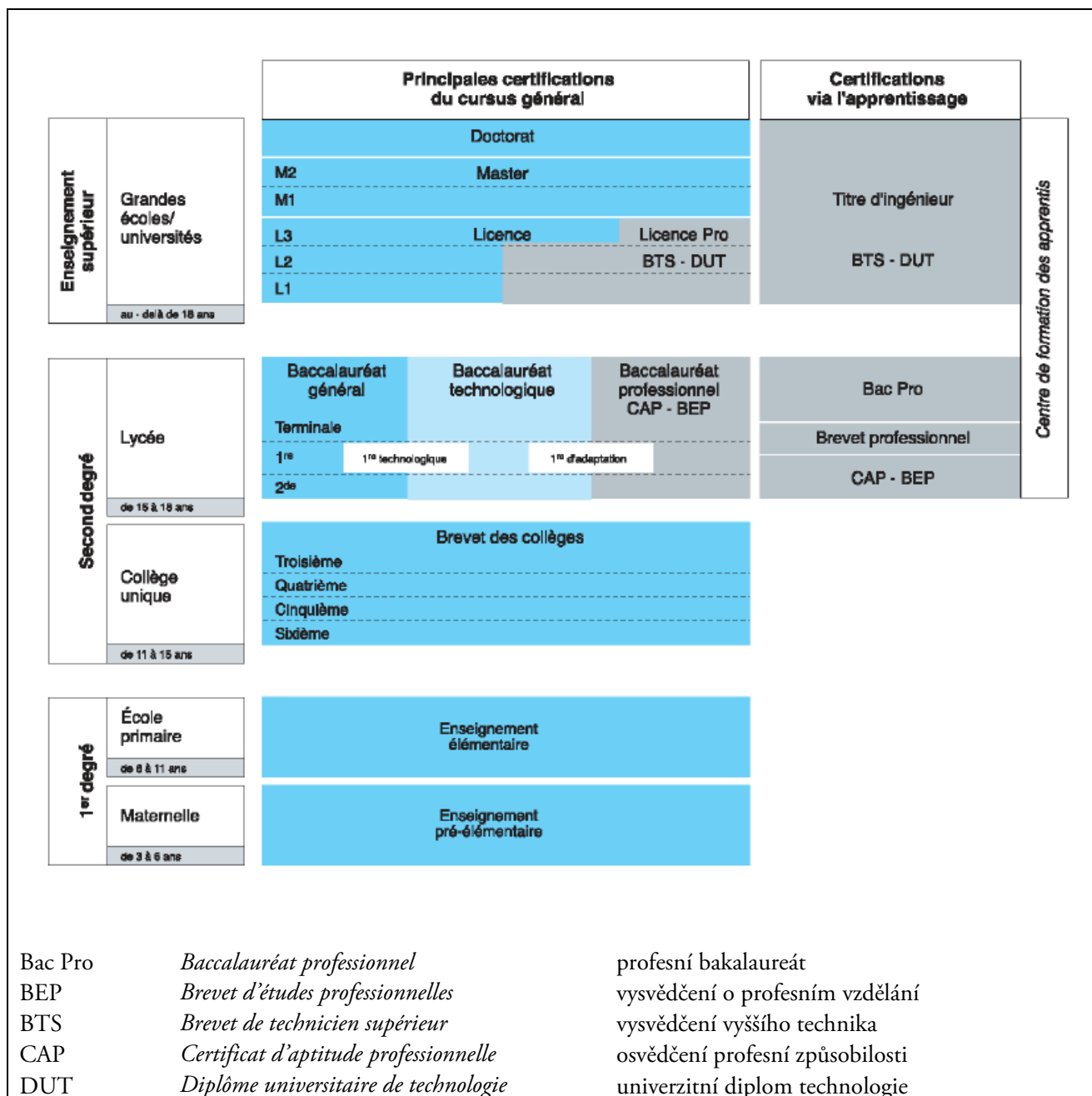
Na konci 3. třídy žáci dostávají vysvědčení (*brevet des collèges*) na základě známek získaných v této třídě a při celostátní zkoušce.

Po absolvování *collège*, obvykle ve věku 15 let, žáci směřují buď do (všeobecně vzdělávacího a technologického lycea (*lycée d'enseignement général et technologique*), kde se tři roky připravují na všeobecný či technologický bakalauréat (*baccalauréat général ou technologique*), nebo do profesního lycea (*lycée professionnel*), kde se připravují po dva roky pro osvědčení profesní způsobilosti (*Certificat d'aptitude professionnelle – CAP*) nebo vysvědčení o profesním vzdělání (*Brevet d'études professionnelles – BEP*), anebo po tři roky pro profesní bakalauréat (*Baccalauréat professionnel – Bac Pro*). Příprava pro tyto diplomy zahrnuje vždy období praxe v podniku a absolventi mohou vstoupit přímo do zaměstnání. Žáci, kteří se po absolvování *collège* rozhodnou pro profesní dráhu, mohou pokračovat ve vzdělávání formou učňovství.

Opakování ročníku

Praxe opakování ročníku (*le redoublement*) – v mateřské, základní nebo střední škole se postupně omezuje, zejména díky zavedení politiky „cyklů“. V roce 2000 klesl podíl žáků končících školu později na 19,5 % z 37,3 % v roce 1980. Přesto je opakování ročníku stále příliš časté a je předmětem diskusí.

Vysoké školství nabízí jak všeobecné, tak odborné a profesní vzdělávání na univerzitách nebo v *grandes écoles*³, které poskytují excelentní vzdělávání a jsou řízeny různými ministerstvy.

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami obvykle navštěvují normální školy.

Školní vzdělávání handicapovaných dětí
 Podle zákona z 11. února 2005 musí být žáci s handicapem, pokud je to možné, vzdělávání v normálním školním prostředí. Každá škola se musí postarat o handicapované žáky, připravit jim osobní vzdělávací plán a podpůrná opatření, o nichž rozhoduje ad hoc komise pro práva a autonomii handicapovaných osob (*Commission des droits et de l'autonomie de la personne handicapée*).

V roce 2005 získalo 83 % mladých lidí ve věku 20-24 let diplom druhého cyklu sekundárního vzdělávání. Jen

6 % této věkové skupiny ukončilo nanejvýš jednu třídu prvního cyklu sekundárního vzdělávání nebo první ročník CAP či BEP.

Sekundární vzdělávání (první cyklus)

Vzdělávací dráha v sekundárním vzdělávání se skládá z povinných a volitelných předmětů, včetně zkoumání profesních možností.

V *collège* se žádné profesní vzdělávání neposkytuje, některé programy jsou však již od 5. ročníku zaměřeny na uvádění žáků do světa práce. Navíc je od 4. ročníku poskytována možnost alternace mezi školou a podnikem pro žáky se vzdělávacími potížemi tak, aby mohli vstoupit do pracovního prostředí a seznámit se s různými povoláními.

Žáci se specifickými potížemi s přizpůsobováním mohou být přijati do sekcí adaptačního všeobecného a profesního vzdělávání v *collège*.

Sekundární vzdělávání (druhý cyklus)

Žáci, kteří absolvují *collège*, si mohou vybrat ze tří směrů: všeobecného, odborného nebo profesního. Každý z nich má svůj cíl a charakteristiku. Všeobecný směr má připravit převážnou většinu žáků, kteří získají baka-laureát, pro další studium.

Odborný směr (*la voie technologique*), který je francouzskou specialitou (*alespoň podle toho, co je uvedeno v literatuře, pozn. překl.*), připravuje žáky na základě jejich profesních postojů pro alespoň dvouleté vysokoškolské studium v sekcích vysokoškolských techniků (*sections de techniciens supérieurs*), v univerzitních technologických institutech (*instituts universitaires technologiques*), ve specializovaných školách atd. Profesní směr (*la voie professionnelle*) umožňuje žákům získat znalosti a dovednosti v profesní doméně v profesním lyceu spadajícím pod ministerstvo školství či zemědělství nebo ve středisku přípravy učňů (*centre de formation d'apprentis – CFA*). Toto studium může vést k CAP, BEP nebo k Bac Pro. V posledních letech si 37 % žáků v závěrečném ročníku *collège* volí profesní směr (BEP nebo CAP), z toho 26,5 % profesní lyceum, 3,7 % zemědělské lyceum a 6,7 % učňovství; ostatní pokračují ve všeobecném vzdělávání v *lycée d'enseignement général et technologique*.

Počáteční profesní vzdělávání (*formation professionnelle initiale*) je první etapou celoživotního profesního vzdělávání. Může probíhat dvojím způsobem:

- profesní vzdělávání ve školském systému, tzn. v profesním lyceu nebo v zemědělském profesním lyceu či v sekci profesního vzdělávání v *lycée d'enseignement général et technologique* nebo *polyvalent*;
- učňovství, v němž učni mají pracovní smlouvu s podnikem a vzdělávají se alternačním způsobem na pracovišti v podniku a v CFA.

Ve školním roce 2006/07 absolvovalo přes milion mladých lidí počáteční OVP na V. a IV. úrovni, z toho přibližně:

- 720 000 lyceistů v 1700 profesních lyceích nebo 750 sekcích profesního vzdělávání v jiných lyceích;
- 300 000 učňů v CFA (kolem 1500) nebo v učňovských sekcích pod záštitou ministerstva školství a ministerstva zemědělství;
- 90 000 lyceistů v zařízeních zemědělského vzdělávání.

Odborné vzdělávání ve školském systému

Profesní příprava má tyto charakteristické rysy:

- kombinuje všeobecné vzdělávání se specializovanými odbornými znalostmi na vysoké úrovni. Připravuje

žáky především na výkon povolání, umožňuje však též pokračovat v dalším vzdělávání;

- vede k udělení národních diplomů osvědčujících profesní kvalifikace V. a IV. úrovně zejména CAP, BEP a Bac Pro;

- obsahuje povinné období přípravy na pracovišti trvající 3 až 10 týdnů ročně podle diplomu a specializace;

- mezi jednotlivými cestami vzdělávání existují přechody: ze všeobecného a odborného vzdělávání (*enseignement général et technologique*) do profesního vzdělávání (*formations professionnelles*) a naopak.

Některá profesní lycea mohou získat označení *lycée de métiers* (volně přeloženo lycea odborníků)⁴ na dobu pěti let. Tato lycea nabízejí odborné a profesní vzdělávání od CAP až po vysokoškolskou úroveň pro specifickou skupinu povolání. Nabízejí vzdělávání rozmanitým zájemcům: žákům, dospělým v dalším vzdělávání, učňům a studentům. Mají těsné spojení se světem práce a se sociálními partnery, a tak nabízejí vysoce kvalitní vzdělávání, které může vést až k úrovni Bac + 3. V roce 2007 bylo za *lycée de métiers* označeno 372 lyceí, v prosinci 2008 neslo toto označení 561 lyceí.

Zemědělské vzdělávání

Za zemědělské vzdělávání odpovídá ministerstvo zemědělství a rybolovu. Zařízení zemědělského vzdělávání poskytují jak počáteční OVP (se statusem žáka nebo učně), tak další OVP. Směry vzdělávání mohou podle schopností žáků vést až k diplomům inženýra, veterinárního lékaře nebo výzkumného pracovníka (*doctorat*).

Zemědělské vzdělávání poskytuje 879 odborných a profesních institucí, 26 vysokých škol zemědělských, agronomických, agronomicko-potravinářských, veterinárních a krajinářských, 163 středisek učňovství a 471 středisek dalšího profesního vzdělávání. Mladí lidé si také mohou vybrat integraci do venkovských rodinných statků.

Venkovské rodinné statky (*Maisons familiales rurales – MFR*)⁵

Byly vytvořeny v roce 1937 a jsou to školská zařízení nebo CFA, která nabízejí odbornou přípravu na všech úrovních profesního vzdělávání (4. ročník, 3. ročník, CAP, BEP, Bac Pro nebo Bac *technologique*, BTS apod.) v mnoha oborech (hlavně v zemědělském sektoru).

Jejich úkolem je vzdělávat mladé lidi i dospělé, pomáhat jim při sociálním a profesním začleňování a podporovat udržitelný rozvoj území, na němž jsou umístěny. Jsou řízeny asociacemi a používají specifické vzdělávací metody, které spojují všeobecné a profesní vzdělávání s realitou daného území. Učni bydlí v internátu v malých skupinách pod osobním dohledem, do něhož jsou zapojeni rodiče a podniky, a jsou povzbuzováni k vytváření vlastních kariérních plánů. Instituce připravují 70 000 osob (včetně 9000 dospělých) ročně.

Učňovství

Učňovství je alternační příprava: spojuje profesní přípravu u zaměstnavatele a vyučování v CFA.

Učňovství je považováno za směr počátečního odborného vzdělávání a připravuje pro všechny diplomy sekundárního vzdělávání (CAP, BEP, Bac Pro atd.) nebo vysokoškolského vzdělávání (BTS, DUT, *diplômes d'ingénieur, d'école supérieure de commerce...*) nebo pro tituly profesních kvalifikací uvedených v Národním rejstříku profesních certifikátů (*Répertoire National des Certifications Professionnelles* – RNCP).

Tyto formy vzdělávání se tradičně používají pro řemeslnické obory.

Učňovství se zakládá na pracovní smlouvě mezi 16-25letým učněm a zaměstnavatelem. Je financováno daněmi na učňovství, které platí soukromí zaměstnavatelé (kromě svobodných a zemědělských povolání), státem a regiony.

Základní charakteristiky smlouvy o učňovství

Uživatelé: mladí lidé ve věku 16-26 let, kteří úspěšně absolvovali povinnou školní docházku.

Zaměstnavatel: Všechny podniky, které patří do řemeslnického, obchodního nebo průmyslového odvětví, i všichni zaměstnavatelé veřejného neprůmyslového a nekomerčního sektoru.

Povaha smlouvy: pracovní smlouva:

- na dobu určitou, 1 až 3 roky (obvykle 2 roky) podle profese a požadované úrovně kvalifikace;
- alternace mezi teoretickým vzděláváním v CFA a přípravou na povolání u zaměstnavatele.

Odměňování: procentní podíl z minimální mzdy (SMIC) nebo minimum specifikované v kolektivní smlouvě.

Příprava: úplná profesní příprava poskytovaná v alternaci:

- zahrnuje teoretickou část, minimálně 400 až 750 hodin (podle diplomu, na který připravuje) v CFA; zaměstnavatel poskytuje praktickou profesní přípravu učně a svěřuje mu zejména úkoly, které jsou v souladu s pokrokem dosaženým v CFA. Část praktické přípravy se může přesto odehrávat v jiném podniku;
- směřuje k získání kvalifikace osvědčené diplomem;
- je vedena zkušným mistrem v podniku.

V roce 2006 bylo ve Francii 385 859 učňů. V rámci plánu sociální soudržnosti (*Plan de cohésion sociale*) z roku 2005 se stát snažil výrazně zvýšit počet mladých lidí, kteří získali profesní kvalifikaci osvědčenou diplomem prostřednictvím učňovství. Předpokládá se, že v roce 2009 bude dosaženo počtu 500 000 učňů; v roce 2008 jich bylo 480 000. Záměrem této politiky

je především přispět ke zvýšení statusu učňovství, které je stále vnímáno jako cesta zvolená z nouze.

V roce 2006 se téměř 60 % učňů připravovalo pro diplom první úrovně (CAP a BEP). Přípravy ve vysokoškolském vzdělávání se zúčastnilo 70 600 učňů, polovina z nich v kurzech směřujících k vysvědčení vyššího technika (*Brevet de technicien supérieur* – BTS) nebo vysvědčení vyššího zemědělského technika (*Brevet de Technicien Supérieure Agricole* – BTSA). Počty učňů ve vysokoškolském vzdělávání mimo BTS a BTSA se v průběhu jedenácti let (1995-2005) zvýšily 4,7krát. K tomuto zvýšení došlo hlavně díky zavedení profesních licenciátů (*licences professionnelles*) v roce 2000 a přitažlivosti kurzů ukončovaných inženýrským diplomem (*diplôme d'ingénieur*). Dívky jsou v učňovství stále v menšině.

Téměř 66 % absolventů s diplomy V. úrovně (CAP, BEP) je v zaměstnání. Míra zaměstnanosti držitelů titulu BTS se blíží 81 %.

Knihovna Sorbonnské univerzity

Profesní vysokoškolské vzdělávání

Zavedení reformy *licence-master-doctorat* (LMD), která harmonizuje francouzský univerzitní systém (*système universitaire français* s jeho evropskými ekvivalenty tím, že poskytuje tři úrovně, přináší novou strukturu diplomů:

- diplomy získané absolvováním dvouletého studia po bakalaureátu (bac), které odpovídají 120 kreditům ECTS, univerzitní diplom technologie (*diplôme universitaire de technologie* – DUT), BTS a diplom o absolvování všeobecného univerzitního studia (*diplôme d'études universitaires générales* – DEUG), od něhož se postupně pouští;
- diplomy získané absolvováním tříletého studia po bac, které odpovídají 180 kreditům ECTS, licenciát (*licence*) a profesní licenciát (*licence professionnelle*);
- *maîtrise*, prostřední diplom získaný absolvováním čtyřletého studia po bac a odpovídající 240 kreditům ECTS, od kterého se postupně pouští;

- magistr (master), diplom získaný absolvováním čtyřletého studia po bac a odpovídající 300 kreditům ECTS: existuje *master professionnel*, který nahradil diplom o absolvování specializovaného vysokoškolského studia (*diplôme d'études supérieures spécialisées – DESS*) a vede do zaměstnání, a *master recherche*, který nahradil diplom o absolvování prohlubujícího studia (*diplôme d'études approfondies – DEA*) a otevírá cestu do obvykle tříleté přípravy na *doctorat*;
- *doctorat* (PhD), diplom postgraduálního vzdělávání odpovídající 480 kreditům ECTS.

Postsekundární neuniverzitní vzdělávání

Hodně žáků se po získání bac zaměří na sekce BTS. Tyto sekce zřízené v lyceích připravují žáky ve dvouletém studiu pro vstup do aktivního života.

V roce 2006 skládalo zkoušku na BTS 155 340 kandidátů. Ministerstvo školství a ministerstvo vysokého školství a výzkumu udělily 102 150 vysvědčení. Dívky početně převažují nad chlapci a tvoří většinu v doméně služeb: v oborech obchod a management a komunikace a informace. Ve výrobním sektoru studovalo 23 % kandidátů, z toho více než polovina v oblasti mechaniky, elektrotechniky a elektroniky.

Univerzitní technologické ústavy (*instituts universitaires de technologie – IUT*), které jsou součástí univerzit, přijímají studenty na základě výběru a připravují ve dvouletém studiu na získání DUT, který je určen pro vstup do zaměstnání.

Ve školním roce 2004/05 bylo ve Francii a v zámořských departementech uděleno 45 799 DUT, z toho 27 562 (60,2 % v sektoru služeb a 18 237 (39,8 %) ve výrobním sektoru. Podíl žen činil 42 %.

Absolventi studia pro BTS a DUT se mohou rozhodnout pro pokračování ve studiu pro profesní licenciát (*licence professionnelle*).

Univerzitní vzdělávání

Vzdělávání poskytují univerzity nebo vysoké školy, veřejné nebo soukromé, z nichž některé se nazývají *grandes écoles*³.

Univerzity přijímají studenty, kteří mají bakalaureát nebo ekvivalentní kvalifikaci bez dalšího výběru, kromě lékařských a farmaceutických oborů a IUT.

Od začátku školního roku 2006 fungují všechny univerzity v systému LMD téměř ve všech oborech.

Tabulka 9: Vývoj počtu univerzitních studentů podle druhu studia od školního roku 2004/05

Šk. rok	Licence	Master	Doctorat	Celkem
2004/05	897 069	420 426	67 041	1 423 536
2005/06	900 196	453 333	68 190	1 421 719
2006/07	878 053	452 886	68 238	1 399 177

Profesní licenciát

Diplom úrovně Bac + 3 zavedený v roce 1999 jako součást politiky vytvoření evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (Boloňská deklarace) a nazývaný profesní licenciát umožňuje všem studentům, kteří si přejí rychle získat profesní kvalifikaci odpovídající jasně identifikovaným potřebám a povoláním. Originalita tohoto diplomu spočívá ve skloubení teoretického a praktického vzdělávání, stáží v profesním prostředí (12 až 16 týdnů) a v realizaci projektu pod vedením tutora.

Na univerzitách bylo vytvořeno celkem 1438 profesních licenciátů pokrývajících širokou paletu profesních sektorů. Od jejich vytvoření počet studentů s tímto titulem neustále rostl od 3620 v roce 2001 po 23 874 v roce 2005.

Zápisné (*droits d'inscription*) v univerzitním sektoru není příliš vysoké a někteří studenti mohou obdržet finanční pomoc ve formě sociálního stipendia, prospěchového stipendia nebo bezúročných půjček.

Do neuniverzitního sektoru patří veřejné nebo soukromé vysoké školy a instituty zřízené pod záštitou různých ministerstev, které si studenty vybírají a poskytují profesně zaměřené vzdělávání. Tyto školy nabízejí dlouhé vzdělávání na vysoké úrovni: instituty politických studií, inženýrské školy, školy obchodu a řízení, veterinární školy atd. Přístup na nejprestižnější vysoké školy, běžně nazývané *grandes écoles*, se uděluje na základě konkurzní přijímací zkoušky, na niž se uchazeči připravují ve dvouletých přípravných třídách (*classes préparatoires aux grandes écoles*) v *grandes écoles*. Označení *grandes écoles* zahrnuje inženýrské školy, školy obchodu a řízení a vysoké pedagogické školy (*écoles normales supérieures*). V roce 2005 bylo uděleno 27 600 inženýrských diplomů a 26 100 diplomů a titulů ve školách obchodu a řízení a tato čísla v posledních pěti letech neustále narůstají.

Zkušenost s virtuálními univerzitami

VITRA: pět partnerů ze čtyř zemí (Francie, Švédsko, Itálie a ČR) vytvořilo evropský projekt VITRA (pilotní projekt program Sokrates a Leonardo da Vinci) na ochranu, podporu a vyučování know-how a excellence tradičních evropských sklářských středisek. VITRA, multilingvální webová stránka⁶ v současnosti nabízí přehled 12 vzácných evropských sklářských technik.

Další odborné vzdělávání

Další odborné vzdělávání (*formation professionnelle continue – FPC*) bylo zavedeno počátkem 70. let a mobilizovalo různé aktéry: stát, regiony, podniky a

sociální partnery. Má originální strukturu, která nechává prostor kolektivnímu vyjednávání a umožňuje různý přístup ke vzdělávání lidem v různém postavení (žadatelům o práci, zaměstnancům) a věku (mladší 26 let, mezi 26-45 lety, nad 45 let).

FPC je určeno lidem, kteří již jsou v pracovních silách nebo vstupují do pracovního života. Pomáhá jim při profesním začleňování nebo opětovém začleňování, umožňuje jim udržet se v zaměstnání, rozvíjet své kompetence a mít přístup na různé úrovni profesní kvalifikace, přispívá k jejich ekonomickému a kulturnímu rozvoji a k jejich společenskému vzestupu.

Sociální partneři a stát vytvořili a zavedli různá opatření, která lze rozdělit do dvou skupin: vzdělávání žadatelů o zaměstnání a vzdělávání zaměstnanců (v soukromém a veřejném sektoru a samostatně výdělečně činných).

V únoru 2008 vláda zahájila proces reformy odborného vzdělávání pro zaměstnance ze soukromého sektoru a pro žadatele o zaměstnání. Byly zváženy různé aspekty systému, které byly uspořádány kolem strukturující osy: zajistit profesní dráhu jednotlivcům tak, aby rychle našli práci nebo se vrátili do zaměstnání, zrevizovat způsoby financování profesní přípravy zaměstnanců (snížit počet orgánů vybírajících příspěvky), vytvořit spořicí účet na vzdělávání založený na nyní přenositelném individuálním právu na vzdělávání (*droit individuel à la formation* – DIF).

Přenositelnost DIF

Zaměstnanci si stále udrží možnost nashromáždit si virtuálním způsobem své hodiny na vzdělávání po dobu šesti let. Reforma jim přináší právo využít tyto nashromážděné hodiny během celého pracovního života i v případě, že změní zaměstnavatele. Právo bude tedy spojeno s danou osobou, nikoli již jen s postavením zaměstnance v jednom podniku (viz dohoda sociálních partnerů z 11. ledna 2008).

Opatření ve prospěch žadatelů o práci

Profesní vzdělávání žadatelů o zaměstnání mají na starosti tři aktéři: stát, regiony a Sdružení pro zaměstnání v průmyslu a v obchodu (*Association pour l'emploi dans l'industrie et le commerce* – Assedic) – organizace řízené sociálními partnery a pověřené finanční podporou žadatelů o zaměstnání vztahující se k pojištění proti nezaměstnanosti.

Po různých vlnách decentralizace, které probíhaly od roku 1982, jsou nyní regiony hlavními plátcí FPC ve prospěch žadatelů o práci. Odpovídají za více než polovinu profesní přípravy zahájené v roce 2005.

Stát má nadále odpovědnost za profesní vzdělávání lidí postižených sociálním nebo fyzickým vyloučením, tzn. handicapovaných, zahraničních pracovníků, negramotných a vězňů.

FPC žadatelů o zaměstnání má v zásadě dvě formy: stáže (financované zejména regiony) a pracovní smlouvy zahrnující i složku vzdělávání.

Vzdělávací stáže

Nezaměstnaní, kteří v průběhu 22 posledních měsíců alespoň 6 měsíců pracovali, mají nárok na tzv. podporu pro návrat do zaměstnání (*Allocation de retour à l'emploi* – ARE), mohou tedy absolvovat vzdělávání, které hradí Assedic. Tyto akce jsou součástí individualizovaného projektu přístupu do zaměstnání (*Projet personnalisé d'accès à l'emploi* – PPAE). Během tohoto opatření má vzdělávání (certifikované nebo necertifikované) prvořadý význam. PPAE však může také předpokládat provedení bilance kompetencí (*bilan de compétences*) nebo validace vzdělání získaného ze zkušenosti (*validation des acquis de l'expérience* – VAE).

Jakmile žadatelé o zaměstnání absolvují vzdělávání v tomto rámci, dostávají podporu pro návrat do zaměstnání-vzdělávání (*allocation de retour à l'emploi-formation* – AREF), kterou vyplácí Assedic po celou dobu vzdělávání v ARE.

Žadatelé o zaměstnání, kteří nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti, mohou také nastoupit do profesního vzdělávání a za určitých podmínek získat podporu od regionu nebo od státu.

Zvláštní smlouvy

Začátkem 80. let vlády postupně vytvořily tzv. zvláštní smlouvy o zaměstnání, které odpovídaly státní politice zaměstnanosti. Ty poskytovaly finanční výhody podnikům, které přijímali žadatele o zaměstnání. Mnohé smlouvy jsou v platnosti dodnes.

Podniky nejvíce využívají dvě smlouvy: smlouvu o učňovství (*contrat d'apprentissage*) a smlouvu o profesionalizaci (*contrat de professionnalisation*). I když jsou obě určeny mladým lidem ve věku 16-25 let, patří podle francouzského práva smlouva o učňovství do počáteční profesní přípravy a smlouva o profesionalizaci do další profesní přípravy.

Poslední ze smluv určených žadatelům o zaměstnání je podpůrné opatření – smlouva o začleňování do společenského života (*contrat d'insertion dans la vie sociale* – CIVIS).

Smlouva o profesionalizaci

Smlouva má dvě formy podle věku žadatelů o zaměstnání: mládeže od 16 do 25 let nebo dospělých ve věku 26 a více let. Záměrem je získání kvalifikace alternatívním vzděláváním a individuální podpora.

Smlouva může být uzavřena na dobu určitou nebo neurčitou s obdobím, které se nazývá „profesionalizační akce“ («*action de professionnalisation*») a trvá od 6 do 12 měsíců. Vzdělávání představuje 15 až 25 % doby trvání smlouvy s minimálním počtem 150 hodin.

Smlouva o začleňování do společenského života

Tato smlouva (CIVIS) se zaměřuje na mladé lidi ve věku 16 až 25 let, kteří mají velké potíže s nalezením zaměstnání a jejichž kvalifikace je nižší nebo rovna bakalaurátu. Je otevřena též lidem, kteří byli registrováni jako nezaměstnaní déle než 12 měsíců z uplynulých 18 měsíců.

Úkolem CIVIS je zorganizovat akce nezbytné k tomu, aby se tito lidé zařadili do stálého zaměstnání nebo si vytvořili projekt samostatné výdělečné činnosti. Může též obsahovat profesní poradenství a možnost získat praxi v podniku.

Informační a komunikační technologie v počátečním vzdělávání

Ministerstvo školství přispívá k projektu informační společnosti pro všechny. Jeho úkolem je vychovávat občany k uváženému využívání informačních a komunikačních technologií – IKT (*technologies de l'information et de la communication* – TIC).

Na celostátní úrovni funguje několik programů pro rozvoj IKT ve vzdělávání:

- program Infrastruktura a služby (*Infrastructures et services*) dává vzdělávacím komunitám k dispozici infrastrukturu a služby přizpůsobené rozvoji využívání digitální techniky. Jde o tři hlavní druhy projektů: v oblasti infrastruktury, digitálních služeb (digitální pracovní prostředí) a podpory uživatelů;
- program Digitální zdroje (*Ressources numérique*) poskytuje žákům, studentům a učitelům digitalizované učební obsahy v kvalitě odpovídající jejich očekáváním;
- program Vzdělávání a podpory v IKT (*Formation aux TIC et accompagnement*) rozšiřuje vzdělávání v IKT na vzdělávací komunitu obecně, včetně instruktorů, učitelů a administrativního personálu. Opatření jsou zaměřena na mládež: rozšíření vysvědčení o informatické způsobilosti a ovládání Internetu (*Brevet informatique et Internet* – B2i)⁷ a zavedení osvědčení o informatické způsobilosti a ovládání Internetu (*Certificat Internet et informatique* – C2i) ve vysokoškolském vzdělávání.

Poradenství

Francouzský systém poradenství (*orientation*) existuje již mnoho let, ačkoliv do nedávna byly systémy a struktury poradenství nejvíce rozvinuty v rámci počátečního odborného vzdělávání (u žáků *collèges* a *lycées* a studentů vysokých škol).

Od určité doby je trh práce poznamenán přechody z jednoho zaměstnání do jiného, ze zaměstnání do období hledání zaměstnání apod.), které jsou stále častější, tak jako se zrychluje sociálně-ekonomický a technický vývoj. Tyto změny vedou zaměstnance a žadatele o práci k tomu, aby se přizpůsobili přerušování a změnám v průběhu svých pracovních drah. Proto se od nynějška mluví o celoživotním poradenství.

Počáteční odborné vzdělávání

Meziministerský zmocněnec pro poradenství byl jmenován v roce 2006. Jeho místo je mezi ministry, kteří mají na starosti školství, vysoké školství a profesní začleňování mládeže.

Meziministerský zmocněnec pro poradenství definoval v březnu 2007 národní systém poradenství a profesního začleňování navržený pro koordinaci akcí státu zejména v oblasti informací o povoláních, ve školním a vysokoškolském poradenství. Uspořádal ho kolem čtyř bodů:

- další a individualizované poradenství poskytované všem mladým lidem tak, aby získali kvalifikaci;
- aktivní poradenství vedoucí do vysokoškolského vzdělávání připravujícího na povolání;
- koordinace národních, regionálních a místních opatření pro informace, profesní poradenství a začleňování;
- mobilizace všech aktérů.

Zúčastnění ministři již od školního roku 2007/2008 uvedli v činnost tato opatření:

- na úrovni *collège* individualizované poradenské rozhovory ve 3. (poslední⁸) třídě a rozšíření možnosti seznamovat se s profesemi (*découverte professionnelle*) na tři hodiny týdně ve 3. třídě;
- na úrovni lyceí individualizované poradenské rozhovory pro všechny lyceisty v 1. třídě⁸ všeobecného, technologického nebo profesního lycea. Tyto rozhovory vedené třídním učitelem ve spolupráci se školním psychologickým a profesním poradcem (*conseiller d'orientation-psychologue*) umožňují seznámit mladé lidi s různými cestami, které se jim otvírají, jakmile vstoupí do další fáze poradenství, a tak jim pomoci vytrýbit volbu, která bude uskutečněna v závěrečné třídě (*classe terminale*). Na této poslední úrovni jsou uskutečňovány některé kroky:
- jedno zasedání třídní rady je věnováno poradenství, jsou zaznamenány záměry všech žáků ohledně dalšího studia a třídní rada předloží všem žákům svůj názor a rady ve formě dialogového dokumentu (*document de dialogue*) v předběžné fázi zápisu;
- ve všeobecné předběžné fázi zápisu je žákům poskytováno aktivní poradenství;

- aktivní poradenství: všechny univerzity nabízejí svým perspektivním studentům individuální poradenskou pomoc;
- jednotná dokumentace pro přístup do vysokoškolského vzdělávání (*dossier unique d'accès à l'enseignement supérieur*), která byla zavedena v celé zemi v průběhu roku 2009, umožní koordinovat a harmonizovat časový rozvrh zápisů.

Další opatření byla zavedena začátkem školního roku 2008/09:

- systém seznamování všech žáků středních škol od 5. třídy dále s různými povoláními a formami profesní přípravy; zahrnuje „období povolání“ (*«étapes métiers»*) a „čas zaměřený“ (*«temps forts»*) na všechny úrovně školního vzdělávání, který prohloubí individuální poradenství;
- zavedení obecného základu znalostí a kompetencí (*socle commun de connaissances et de compétences*)⁹
- zavedení plánu „uspět u licenciátu“ (*«réussir en licence»*), který poskytuje další individualizovanou podporu tím, že od 1. ročníku vysoké školy přidělí studentovi poradce z řad učitelů.

Jednotná dokumentace pro zapsání do vysokoškolského vzdělávání

Dossier, který je přístupný online z jednoho portálu, má poskytovat informace všem uchazečům o studium, přijímat jejich žádosti o přijetí, informovat je o konečném rozhodnutí o přijetí ke studiu a radit jim při definitivním zápisu s eventuálními změnami na konci prvního univerzitního ročníku.

Poradci

Z 30 000 lidí, kteří pracují v profesním poradenství, je 5000 psychologů. Jsou to psychologičtí a profesní poradci a ředitelé v informačních a poradenských střediscích (*Centre d'information et d'orientation* – CIO) a psychologové práce (*psychologue du travail*) v Národ-

ním sdružení pro odborné vzdělávání dospělých (*Association nationale pour la formation professionnelle des adultes* – AFPA)². Další pracovníci jsou školeni v různých disciplínách.

Služby poskytují i jiní pracovníci, pro které poradenství není hlavním povoláním: učitelé, sociálně-kulturní pracovníci – animátoři (*animateur*)¹⁰, specializovaní vychovatelé apod. Většina z nich nemá speciální vzdělání pro poradenství. V případě učitelů je však již profesní poradenství zahrnuto do nových osnov vzdělávání učitelů a pro ředitele škol jsou k dispozici vzdělávací kurzy.

Anna Konopásková

---

¹ Viz též *Diagnostika kompetencí pomocí bilancování*. Zpravodaj, 2008, č. 11, s. 11-13.

² <http://www.afpa.fr/>

³ Viz též *B.A.D.G.E. Zpravodaj*, 2002, č. 10, s.13-14.

⁴ <http://eduscol.education.fr/pid23571/liste-des-lycees-des-metiers.html>

Lycée des Métiers. Zpravodaj, 2002, č. 11, s. 9.

⁵ *Chateau, Ladislava. Zemědělské školství chudé jako myš*. Zpravodaj, 2006, č. 7/8, s. 10-11.

⁶ <http://www.e-vitra.eu/vitra-project-15.html>

⁷ Viz též *Diplom B2i ve Francii*. Zpravodaj, 2007, č. 6, s. 6-7.

⁸ *Collège (nižší střední škola – ISCED 2) má 6., 5., 4. a 3. třídu. Na ni navazuje lycée (lyceum – ISCED 3) s druhou, první a závěrečnou třídou.*

⁹ Viz též *Obecný základ znalostí ve Francii*. Zpravodaj, 2006, č. 12, s. 9.

¹⁰ Viz též *Kdo jsou to „animátoři“?* Zpravodaj, 1999, č. 6, s. 15.

Pramen: CEDEFOP. Formation et enseignement professionnels en France : une breve description. Luxembourg : Office des publications officielles des Communautés européennes, 2008. 96 s. ISBN 978-92-896-0556-4